

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 9 stycznia 2023 r.

Pozycja 12

POSTANOWIENIE

z dnia 27 października 2022 r.

Sygn. akt Ts 292/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Piotr Pszczółkowski,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej A.B. o zbadanie zgodności:

art. 528 § 1 pkt 2 w związku z art. 78 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.) w zakresie, w jakim „nie przewiduje zaskarżenia zarządzenia prezesa sądu w przedmiocie odmowy wyznaczenia z urzędu adwokata lub radcy prawnego w celu sporządzenia kasacji dla strony, która złożyła wniosek trybie art. 78 § 1 Kodeksu postępowania karnego”, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 42 ust. 2 i art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

p o s t a n a w i a:

odmówić nadania skardze konstytucyjnej dalszego biegu.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 4 grudnia 2021 r. (data nadania) A.B. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, wystąpił z żądaniem przytoczonym w komparycji niniejszego postanowienia.

2. Skarga konstytucyjna została sformułowana na tle następującego stanu faktycznego. Skarżący złożył wniosek o wyznaczenie obrońcy z urzędu w celu złożenia kasacji od prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego w Ś. z 19 marca 2021 r. (sygn. akt [...]). Jego wniosek został uwzględniony, lecz wyznaczony adwokat złożył do akt opinię o braku podstaw do wniesienia kasacji, o czym powiadomił skarżącego.

W związku z tym faktem skarżący 26 maja 2021 r. złożył wniosek o wyznaczenie kolejnego obrońcy z urzędu w celu sporządzenia i podpisania kasacji.

Przewodniczący IV Wydziału Karnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w Ś. zarządzeniem z 7 czerwca 2021 r. (sygn. akt [...]; dalej: zarządzenie z 7 czerwca 2021 r.) nie uwzględnił tego wniosku. W uzasadnieniu wskazano, że w „zaistniałym stanie brak podstawy prawnej dla wyznaczenia skazanemu kolejnego obrońcy na koszt Skarbu Państwa”.

3. Zdaniem skarżącego, „nie można uznać za rzetelny i sprawiedliwy proces, w którym oskarżony pozbawiony jest możliwości zaskarżenia zarządzenia prezesa sądu w przedmiocie wyznaczenie mu obrońcy z urzędu w celu sporządzenia kasacji”. Tego typu rozstrzygnięcie „niewątpliwie ingeruje w konstytucyjnie chronione prawo do obrony”. Nie jest także „wydawane w okolicznościach tak jednoznacznych i wykluczających ryzyko pomyłki (decyzje te są niewątpliwie przecież ocenne), by uznać w świetle standardów konstytucyjnych, że dewolutywna droga odwoławcza jest zbędna czy niepotrzebna” (s. 6 skargi). W tej sytuacji brak możliwości kontroli instancyjnej trudno jest zaakceptować z punktu widzenia art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Wprawdzie pierwszy z tych przepisów dopuszcza wprowadzanie ograniczeń, jednak wydaje się, że „gdy w grę wchodzi możliwość realizacji uprawnienia konstytucyjnego (w tym tak fundamentalnego prawa jak prawo do obrony), nie powinno mieć [miejsca] wyłączenie możliwości kontroli decyzji organów w tym zakresie” (s. 6 skargi).

Skarżący podkreślił dodatkowo, że brak możliwości zaskarżenia ma w jego sytuacji „ogromne znaczenie”, a zarządzenie z 7 czerwca 2021 r. „w sposób drastyczny odbiega od dotychczasowej linii orzeczniczej, przyjmowanej przez sądy powszechne” w innych jego sprawach (por. s. 6-7 skargi).

Podniesionego w skardze problemu, jak twierdzi skarżący, „nie rozwiązuje możliwość podniesienia zarzutu bezzasadnej odmowy wyznaczenia adwokata lub radcy prawnego do sporządzenia kasacji w zażaleniu na zarządzenie o odmowie przyjęcia kasacji niesporządzonej [z] zachowaniem przymusu adwokackiego. (...) Taka możliwość bowiem zakłada przede wszystkim znajomość prawa u osoby, która w procesie występowała bez obrońcy, w tym złożenia przez nią osobiście kasacji” (s. 7 skargi).

Podsumowując, skarżący stwierdził, że art. 528 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, ze zm.) w zakresie wskazanym w *petitum* skargi „jest niezgodny z konstytucyjnymi standardami zaskarżalności i instancyjności orzeczeń” (określonymi w art. 78 i art. 176 ust. 1 Konstytucji) i „stanowi zaprzeczenie sprawiedliwości proceduralnej, niezasadnie tym samym ograniczając prawo do sądu” (które statuuje art. 45 Konstytucji) i „prawo do obrony” (wyrażone w art. 42 ust. 2 Konstytucji).

4. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 8 marca 2022 r. (doręczonym pełnomocnikowi skarżącego 17 marca 2022 r.) skarżący, na podstawie art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK, został wezwany do usunięcia (w terminie 7 dni od dnia doręczenia zarządzenia) braków formalnych skargi przez: 1) udokumentowanie daty złożenia przez skarżącego wniosku z 14 czerwca 2021 r. o przyznanie pełnomocnika z urzędu w celu wniesienia skargi konstytucyjnej w administracji zakładu karnego; 2) wyjaśnienie, czy skarżący złożył zażalenie na zarządzenie z 7 czerwca 2021 r.

Pełnomocnik skarżącego ustosunkował się do powyższego zarządzenia w piśmie z 24 marca 2022 r. (data nadania), przedstawiając żądane przez Trybunał dokumenty i wyjaśnienia.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Zgodnie z art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Służy ono wyeliminowaniu – już w początkowej fazie postępowania – spraw, które nie mogą być przedmiotem merytorycznego rozstrzygania. Trybunał wydaje postanowienie o odmowie

nadania skardze dalszego biegu, gdy nie spełnia ona określonych przez prawo wymagań lub gdy braki formalne nie zostały usunięte w ustawowym terminie.

2. Trybunał Konstytucyjny stwierdził, że wskazany w skardze konstytucyjnej przedmiot kontroli nie spełnia wymogów wynikających z art. 79 ust. 1 Konstytucji i skonkretyzowanych w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK.

2.1. W świetle tych przepisów przedmiotem skargi konstytucyjnej może być wyłącznie ustawa lub inny akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o konstytucyjnych wolnościach, prawach albo obowiązkach skarżącego, naruszając w ten sposób jego konstytucyjne prawa lub wolności. Precyzyjne wskazanie regulacji spełniających te warunki jest obowiązkiem skarżącego (por. art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK).

Pojęcie „podstawa prawna ostatecznego orzeczenia” jest w praktyce Trybunału rozumiane szeroko. Z uwagi na charakter i funkcje skargi konstytucyjnej nie może być ono utożsamiane wyłącznie z przepisem, który stanowił normatywną (kompetencyjną, proceduralną, materialnoprawną) podstawę ostatecznego rozstrzygnięcia. „O tym, że zaskarżony akt normatywny był w znaczeniu konstytucyjnym podstawą ostatecznego orzeczenia, można generalnie mówić wtedy, gdy owo rozstrzygnięcie – przy tym samym przedmiocie i zakresie sprawy – byłoby lub mogłoby być inne w przypadku nieobowiązania normy prawnej o treści kwestionowanej przez skarżącego. Nie ma przy tym decydującego znaczenia, czy organ prowadzący zakończoną sprawę powołał kwestionowany przez skarżącego przepis *explicite*, czy też przepis ten był merytoryczną przesłanką zastosowania prawa w danej sprawie” (wyrok pełnego składu Trybunału z 21 września 2011 r., sygn. SK 6/10, OTK ZU nr 7/A/2011, poz. 73; podobna teza pojawiała się także we wcześniejszym orzecznictwie Trybunału).

Trybunał wyjaśniał w tym kontekście, że „gdy przedmiotem skargi konstytucyjnej jest przepis przewidujący, że w danym przypadku środek odwoławczy nie przysługuje, należy mimo to wnieść środek zaskarżenia, aby uzyskać rozstrzygnięcie wydane w oparciu o normę prawną, która wyłącza możliwość zaskarżenia orzeczenia (postanowienie o odrzuceniu środka odwoławczego)” (postanowienie z 21 czerwca 2010 r., sygn. Ts 243/09, OTK ZU nr 6/B/2010, poz. 454). Stanowisko to zostało potwierdzone m.in. w postanowieniu pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13 (OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35), jak też w najnowszym orzecznictwie Trybunału (por. np. postanowienie z 12 maja 2021 r., sygn. SK 114/20, OTK ZU A/2021, poz. 26).

2.2. W analizowanej skardze konstytucyjnej skarżący domaga się stwierdzenia niekonstytucyjności art. 528 § 1 pkt 2 w związku z art. 78 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, ze zm.; obecnie: Dz. U. z 2022 r. poz. 1375, ze zm.; dalej: k.p.k.) w zakresie, w jakim „nie przewiduje zaskarżenia zarządzenia prezesa sądu w przedmiocie odmowy wyznaczenia z urzędu adwokata lub radcy prawnego w celu sporządzenia kasacji dla strony, która złożyła wniosek trybie art. 78 § 1 Kodeksu postępowania karnego”.

Regulacja ta nie była jednak podstawą orzeczenia, w związku z którym skarżący złożył skargę konstytucyjną (tj. zarządzenia przewodniczącego IV Wydziału Karnego Odwoławczego Sądu Okręgowego w Ś. z 7 czerwca 2021 r., sygn. akt IV Ka 78/21; dalej: zarządzenie z 7 czerwca 2021 r.). Orzeczenie to zawierało bowiem wyłącznie ocenę wniosku skarżącego o wyznaczenie kolejnego obrońcy z urzędu do wniesienia kasacji od prawomocnego wyroku skazującego w postępowaniu karnym. Zarówno jego sentencja, jak i uzasadnienie nie zawierają żadnego rozstrzygnięcia o dopuszczalności zaskarżenia tego zarządzenia (a więc o pra-

wach wywodzonych przez skarżącego z art. 45 ust. 1 w związku z art. 42 ust. 2 i art. 78 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji).

Z adnotacji zamieszczonej pod uzasadnieniem zarządzenia z 7 czerwca 2021 r. wynika, że skarżący miał zostać oddzielnym pismem pouczony, że orzeczenie to jest ostateczne i w świetle art. 528 § 1 pkt 2 k.p.k. nie przysługuje od niego zażalenie. Pismo to nie zostało dołączone do skargi konstytucyjnej. Nie stanowi ono także ostatecznego orzeczenia o konstytucyjnych prawach, wolnościach albo obowiązkach skarżącego w rozumieniu art. 79 ust. 1 Konstytucji.

Trybunał Konstytucyjny wziął pod uwagę, że zawarte w tym piśmie informacje o aktualnym stanie prawnym mogły bezpośrednio przyczynić się do podjęcia przez skarżącego decyzji o niezłożeniu zażalenia na zarządzenie z 7 czerwca 2021 r. Niemniej w dotychczasowym orzecznictwie Trybunału przyjmowano, że (nawet jeżeli w danym stanie faktycznym skarżącemu nie przysługiwało zażalenie) „nie powinien być on – mając w perspektywie postępowanie przed Trybunałem Konstytucyjnym – zrezygnować z tego środka zaskarżenia. Tylko w ten sposób mógł bowiem doprowadzić do wydania, w oparciu o kwestionowaną regulację, postanowienia o odrzuceniu zażalenia, a tym samym do «ujawnienia» przedmiotu skargi konstytucyjnej” (por. postanowienie z 29 stycznia 2013 r., sygn. SK 36/12, OTK ZU nr 1/A/2013, poz. 15).

W świetle powyższych okoliczności Trybunał Konstytucyjny odmówił nadania badanej skardze dalszego biegu na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo wniesienia zażalenia na powyższe postanowienie w terminie 7 dni od daty jego doręczenia.